

Савецкая

БЕЛАРУСЬ

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
Менск, Рог Губэрнатарскай і Падгорнай вул. Д. Сьвенціцкага, кв. 20.

Выданьне рэўному сацыялістычнай савецкай рэспублікі Беларусі. № 71 (81). Субота, 27-га лістапада 1920 г.

„Бацька“ уцякае.

Апошніе тэлеграмы прынеслі весткі, што банды „гэперала“ Балаховіча разбіты чырвонаармейцамі і нязлом галавы уцякаюць з Беларусі.

Усім вядомы бандыт, гунцават і суцяга-Балаховіч, над клічкаю „Бацька“, страціў усякую надзею заманіць у свой рабаўнічы пагань стан часнага працоўнага сына Беларусі. Называючы сябе дэмакратам і ідучы за незалежную дэмакратычную Беларусь, на справе быў заўсёды супраць і палачом Беларускага працоўнага сялянства. Тыя гарады, мястэчкі і вёскі, дзе прайшоў з сваімі „дзяцямі“ „бацька“, ніколі не забудуць яго. А хто яго „дзеці“—яго „армія“? Гэта такія самыя разбойнікі, як і ён сам. Там большасьць старых азіцераў, у якіх заўсёды мануе думка вярнуць залатые пагонь, вярнуць жандарскі бізун, вярнуць царскую Расею. Ім ня можа быць мейсца ў чырвонай арміі, яны няздольны для святой працы, ім толькі засталася адно—даканаць свае апошніе дні ў гэтым асіным гнязьдзе.

Але магутная мазалістая рука пролетарыята шмат раскідала гэтых асіных гнёздаў, растрывушыла яна і апошніе гняздо гняздо „бацькі“. Ён уцякае... А куды? Вядома туды, адкуль зьявіўся: ў Рыгу, ў Варшаву, дзе зноў распачне сваю п'яную вакханалію. А яго „дзеці“? Азгінуць, як рудыя мышы.

Яго пляны стаць дыктарам на працоўнай Беларусі праваліся навывёт зямлі.

Хто асьмеліцца стаць кіраўніком працоўнага народу, калі ні ён сам-працоўны народ.

І ты працоўны народ Беларусі будзь сам гаспадар сваёй бацькаўшчыны. Ты будзь прырыхтованы заўсёды раскідаць паганае гняздо на сваёй зямлі, самнуць усякую шэльму ў тры пагібелі і пагнаць ад сябе за трыдзесяць зямель. „Бацька“ уцякае-калясом дарога... Ня дай Божа ніколі бачыць нашай Бацькаўшчыне гэткага „бацьку...“ Няхай ён зьгіне назаўсёды разам з сваімі „дзеткамі“, бо і ім ня мейсца на нашай зямліцы.

Істныя бацькі і дзеці працоўнай Беларусі ня пакінуць сваёй Бацькаўшчыны. Яны хутчэй загінуць у сваёй хаце, змагаючыся з ворагамі, чым стануць наймітамі паноў і капіталістаў. Той ня сын бацькаўшчыны, хто кідае яе ў цяжкую хвілю. Працоўны народ Беларусі—вось яе верны сын. Ён да апошняй каплі крыві будзе змагацца за свой гаротны край. Ён будзе змагацца з усімі тымі, хто працягуе сваю капцюрастую лапу на ўласць працоўнага народу. Толькі ўласць працоўнага народу будзе мець мейсца на Беларусі.

Сьмерць усім панам дармаедам, якія хочуць вярнуць няволю. Хто ня хоча

ісьці побач з працоўным народам—той вораг народу. Таму ня мейсца тут. Той ня мае права называць

на дзяцём Бацькаўшчыны. Той пакуль ня позна хай уцякае хутчэй за сваім „бацькам“.

Абарона Савецкіх Рэспублік.

За 24 лістапада.

Заходні фронт.

Наўночнай Мазыра рэшткі войск Балаховіча, уцякаючы перад нашай коньніцай і нашай пяхотай, пераправіліся па лядзе праз раку Іна ў ліку некалькіх сот чалавек і далей уцякаюць у паўночна-заходнім кірунку.

На дапаўніцельных вестках у часе аперацыі проціў Пятлурна намі захоплена да 12.000 палонных, 3 броняпоязды, 35 гарматаў, больш 300 кулямэтаў і іншая ваенная здабыча.

За ваеннага паловага штабу Рэспублікі Данішэўскі.

Англія і Расея.

Расейскае пытаньне ў ангельскім парламанце.

18-га лістапада ў парламанце ў зьвязку з заявай Лейд-Джорджа аб гандлёвых зносінах з Расеяй быў заданы рад пытаньняў.

Першая група пытаньняў датычылася разгляду ў парламанце ўмоваў згоды. Лейд-Джорджа на гэтыя пытаньні адказаў нявыразна, гаворачы, што можа будзе магчымаць гэткага разгляду, але не адказаў на пытаньне, ці спрэчкі ў гэтым пытаньні адбудуцца перад, ці пасля ратыфікацыі дагавору.

Другая група пытаньняў заклікала ангельскіх палонных у Баку. Адказаў Бовар-Лоу, які заявіў, што калі Англія ня будзе васьці гандлю з Расеяй, то адным спосабам дабіцца чаго-колечы ад Расеі з'яўдзецца вайна. На пастаўленае ў зьвязку з гэтым пытаньне, ці ангельскае правіцельства мае намер падаць руку „забойцам“, Бовар-Лоу адказаў, што нікога ня прымушаюць вітацца з кім колечы.

Трэцяя група пытаньняў адносілася да ангельскіх караблёў у Чорным моры і ангельскіх нефцяных прадпрыемстваў у Баку. Старшыня міністар заявіў, што ў сучас-

ны момант у Чорным моры знаходзіцца адзін лёгкі крэйсер і два нішчыцелі, апраўданы туды з Канстантынопаля з мэтай перашкодзіць незаконнай перавозцы зружжа турэцкімі нацыяналістамі ў Малой Азіі. На пастаўленае Баркоттам пытаньне, ці з'яўдзецца папярэдняй умовай распачаць гандлю з Расеяй поўны зварот рэстратаў нанесеных ангельскімі чыноўнікамі і нефцянымі прадпрыемствамі ў Баку, і ці будзе заплачана акцыянерам за ўсю рэквізаваную ў іх нефць, старшыня адказаў, што гэтае пытаньне будзе напэўна абгаварвацца пры фармальнымі мірных перагаворах з Расеяй. Апрача гэтага, старшыня зьвярнуў увагу на тое, што Баку знаходзіцца ў Азейбердыжанскай рэспубліцы, заявіўшы аб сваёй незалежнасьці ад Савецкай Расеі. Апошняя група пытаньняў датычыла адной новай газеты, прычым было адзначана, што газета выдаецца вядомымі камуністамі. Хоры адказаў, што закон аб гандлёвых прадпрыемствах не дае ўладам права адмовіць грамадзянству ў прызнаньні яго толькі дзеле таго, што дырэктарамі яго з'яўляюцца камуністы.

Заціш перад бурай.

Усе палітычнае рэвалюцыйнае ў гісторыі еўрапейскіх народаў заўсёды пачыналася на захадзе Эўропы і адтуль распаўсюджвалася на ўсход. На ўсіх галінах, як палітычнага, так і грамадзянскага жыцця захад заўсёды задаваў, як кажучы, тон. Гэтак было, і думалі, што гэтак будзе заўсёды. Спадзяваліся, што і сацыяльная рэвалюцыя гэта знача аслабленне працоўнага класа і пад ярма капіталу, надыйдзе гэтак сама з захаду.

Аляксандарская рэвалюцыя да мяжы разбіла гэты мільяны годны погляд. Усход Эўропы, больш мо' дзікі чымсь захад, але за тое больш сьвежы, з большымі жыццёвымі сіламі, менш з а т р у ч а н ы гнілою, хвальнявай буржуазнай культуры, прабудаўся і загаманіў такім голасам і аб такіх рэчах, як не гаманіў дагэтуль ніхто. І покуль захад, аглушаны неспадзеўкай, што вярталася з яго рук першынства, спаіраў задзіўленымі вачыма навокал, — усход ужо пачаў перабудоўваць сваё жыццё на зусім іншых асновах, на зусім іншым фундаманце, чымсь быў пабудаваны захад.

І сталася гэтак, што адгэтуль усход выперадзіў захад, што ўсход стаў будучынай для захаду, адным словам, усход стаў задаваць тон.

Як перш усё новае ў людзкім жыцці, увесь багаты запас здабыткаў людскога поступу гуртаваўся на захадзе Эўропы і адтуль паволі распаўсюдзіўся на ўсход, так цяпер на ўсходзе Эўропы згуртавалася ўсё сьвежае, дагэтуль вядзе ня знае. Аграмадны абшар усходняй Эўропы сталі месцам панававання працоўнага, у той

час, як на захадзе цалком яшчэ пануе капітал.

І сёння гэтае панства працоўнага вядзе вялікае змаганьне з панствам капіталу. Межы ўладарства працы ўсё больш пашыраюцца на ўсход, усё больш абшару вырываюць з канцэроў капіталу. Найвялікшыя з славянскіх плямёнаў ужо аб'ядналіся пад Савецкім сьцягам, пад сьцягам сацыяльнай рэвалюцыі. Адгарджваюць іх у сучасны момант аднамецкіх пролетарыяў дробныя народы, дробныя дзяржавы, паўстаўшыя на руінах быўшага царызму. Сацыяльная рэвалюцыя, як марскі прыліў, ня можа іх мінуць у сваім магутным поступу на захад.

І мяляцца тыя, хто спадзяецца, што працоўнікі Нямеччыны, Італіі ці Францыі перш скінуць ярмо капіталу ў сваіх краях, чымсь працоўнікі Польшчы, Літвы і інш. Рэвалюцыйная зараза больш пранікла ў суседзікія з Савецкімі рэспублікамі дзяржавы, глыбей пусьціла там карэнны чымсь на захадзе.

Калі мы сёння і бачым нейкі рэвалюцыйны застоў у гэтых дзяржавах, то памятайма, што гэта ёсьць заціш перад бурай. Нацыянальнае пачуцьцё гэтых народаў, над якім зьдэкаваліся, якое крывілі і душлілі дагэтуль дужэйшыя, цяпер на час адурманіла працоўны люд, на час праглынула і згуртавала ў сабе ўсю ўвагу, ўсю зацікаўленасьць яго.

Аднак можна заўважыць, што гэты царяд ужо мінае. Мы бачым, што эканомічнае пытаньне ўжо ў Польшчы выступае на першае месца ў працоўных масах. Польскія рабочыя і сяляне паміж захват-

віцкай вайной, якая абяцала ўтварыць Польшчу "ад мора да мора", і мірам які абяцаў даць ім хлеб і працу, выбралі, як мы ведаем, гэты апошні. Польскі пролетарыят ужо даволі накарміўся нацыянальнымі і рэлігійнымі свабодамі, прыеўся ўжо яму хлеб "духоўны". Сёння ён хоча накарміць нарэшце і сваё цела.

У працягу апошніх месяцаў ня раз польскія рабочыя прабавалі рашучымі мерамі палешчыць сваё жыццё. Забастовачны рух быў раскінуўся на ўсёй Польшчы. Аднак не хацела моцнай таварыскасьці паміж імі. Частка працоўнага яшчэ знаходзілася пад уплывам нацыянальнага "патрыятызму". Польскім панам удавалася ўгаварываць гэту частку клясава яшчэ на зусім зьвядомых рабочых

тым, што пакуль Польшча знаходзіцца ў становішчы вайны, было б здрадай бацькаўшчыне рабіць унутры якія-коліч непарадкі забастоўкі і г. д. І вось дзеля гэтага ўсе рабочыя рукі, ўсе забастоўкі ў Польшчы дагэтуль канчыліся няўдачай.

Інакш будзе справа ў момант, калі польскае правацельства падіша заўсёды мір з Савецкай уладай, польскія пролетарыі на новую вэнаў авантуру бадай ужо ня згодзяцца. Ня будзе вайны, шчэзьне апошняя іскра, якая падагравае цяперашняе тупое нацыянальнае пачуцьцё польскіх рабочых і сялян. Эканомічнае пытаньне цалком іх захопіць і няўхільным скуткам яго будзе сацыяльная рэвалюцыя ў Польшчы.

X.

У Савецкай Расеі.

Памяці Л. Н. Таўстога.

У дзень дзесяцілетняй гадаўшчыны сьмерці Л. Н. Таўстога на магілу вялікага пісьменьніка сабраліся сяляне "Яснай Палыны" і акружаючых вёсак. К 12 гадзіне на магілу прыбыў прэзыдыум Тульскага Губэрнскага Савету і палажыў вянок.

Пасьля кароткіх прамоваў сяляне з дэлегацыяй напавіліся ў вёску "Ясную Палыну" на закладку школы памяці дзесяцілетняй гадаўшчыны.

Харчовая праца ў Сібіры.

Нядаўна вярнуўшыся з паездкі па Сібіры член калегіі Наркампродатав. Смірноў паведамляе, што агульнае палітычнае становішча ў Сібіры дапамагае выпраўленьню харчовых заданьняў цэнтру. Шы-

рокай хваляю прайшлі па Сібіры беспартыйнае нарады сялянства, дзе ў першы чарод ставілася на вырашэньне харчовае пытаньне. Усё гэта мела добры ўплыў на ход раскладкі.

Пагрузка ў вагоны ў апошні месяц вельмі павялічылася: у кастрычніку з ранейшых 100 дайшла да 400 вагонаў. Агульны ход харчовай кампаніі ў Сібіры дае надзею, што раскладка будзе выпраўнена ня меней 80% гадовага заданьня.

У Арлоўскай губ.

Гадоўная ўвага была зьвернута на бульбу. Выгружана бульбы і мільён пудоў, усяго ссыпана каля 5.000.000 п. Бульба прываецца проста ў вагоны, часта вагонаў не хапае асабліва паміж станцыямі Арлоў-Тула.

Зьгіне цемната.

Зьгіне цемната.
Наша бедната
Грамадства стане
І вакол сябе
У смелай барацьбе
Вольным вокам гляне.
Пойдзе новы лад,
Кніжак будзе шмат
Рознае навукі.
Карты прападуць
І не завадуць
Боек ад дакукі.
Прападзе нуда,
Прападзе жуда

Гідкай самагонкі.
Усе пачнуць пісаць,
Усе пачнуць чытаць
Па куткох старонкі.

І не прападзе
Хлебароб нідзе
Зьгінуць забабоны.
Куды ні пайшоў
Ён усё знайшоў —
Чалавек вучоны.

Будзе сьвет адкрыт.
Людзкі дабрабыт
Пойдзе шпарка ў гору.
Надыйшла пара,
Граматы зара
З'яе на прасторы.

Дзед сьві і унук
Кожны да навук
Хай ідзе з ахвотай.
Клічам к сьвету ўсіх —
Старых і малых,
Парабкаў і галоту.

Ведны люд, ачнісь!
Грамаце вучысь!
Гэта — шчасьце, сонца!
Зьгіне тады ноч,
Цьма спадзе ад воч
У тваёй старонцы.

Разам з цемнатай
Вораг зьгіне твой,
Выйдзеш ты у людзі.
Табой кіраваць,

Табой гандляваць
Болей пан ня будзе.

Волек, мазалёў
Ты для гультаяў
Націраць ня будзеш.
Старасе жыцьцё
Пойдзе у нябыцьцё,
Ты аб ім забудзеш.

З молатам, з сярном
Ды яшчэ з пяром
Сіла вырастае.
У шчасьці ды ў бядзе,
У радасьці ў нудзе
Кніжка панагае.

Сьвятагор.

Што чуваць заганіцай.

Англія і Савецкая Расея.

Дакумент аб гандлёвай згодзе паміж Англіяй і намі гатоу. Ангельскае правіцельства ў бліжэйшыя дні падасьць гэты дакумент напашу прадстаўніку ў Лёндане гав. Красіну.

Комунізм Амерыкі.

Як паведамляюць мексыканскія газеты (Меконка гэта ёсьць паўднёвая частка Паўночнай Амерыкі) комуністычны рух у Цэнтральнай Амерыцы ў вабласьцях: Гандурасе, Сальвадоры і Гватэмале псытае гэтых намераў, што правіцельства вельмі запешакосна. У Сальвадоры няма ніводнай галіны прамысловасьці, дзе б не адбываліся забастоўкі. Забастоўшчыні занялі ўсе чыгункі і затрымалі паязды з цукрам, рясам і садовінай, якія скіроўваліся да гавані.

Ні на якія згоды бастуючыя ідуць і патрабуюць поўнага задавальнення ў пытаньні аб заробтнай плаце і аб рабочым часе. Комуністы маюць уласную друкарню, дзе друкуюць сваю газету.

Француская чырвоная моладзь.

У Парыжы на з'яду францускай моладзі з удзелам дэлегатаў ад заганічных сарааў было пастаноўлена, што цяпер перад моладзьдзю стаіць задаваньне прыняць самы рашучы ўдзел у рэвалюцыйнай барацьбе працоўнага люду дзеля захвату дзяржаўнай улады. На комуністычную форму павінны стаць сямы францускай моладзі і выгнаць з сваіх радоў усіх згоднікаў.

З'езд безработных.

У Берліне цяпер адбываецца з'езд безработных. Як паведамляюць берлінскія газеты 17-га лістапада была прынята рэзалюцыя патрабуючая або працы, або грашовай дапамогі безработным у разьмеру працоўнага мінімуму. Рэзалюцыя гэтак сама патрабуе перадачы рабочым кантролю над фабрычным вырабам.

Становішча рабочых у Вэнгрыі.

Венгерскі з'езд прафэсійнальных саюзаў адзначае, што становішча рабочага класу ў Вэнгрыі вельмі дрэннае. 65% рабочых без працы і не атрымліваюць ад дзяржавы ніякай дапамогі; жыцьцё па-

дражжае больш чымсь на 5.000%, зароботная плата павялічана толькі на 1.500%.

Жыдоўскія пагромы.

Венскі карэспандэнт „Морнінг Пост“ паведамляе ад 12-га лістапада, што з Будапэшту выхадзяць усё новыя весткі аб жыдоўскіх пагромах. У часе аднаго з апошніх пагромаў у Будапэшце ранена 400 жыдоў. Пагромамі кіруюць ваенныя групы, якія называюць сябе „белай гвардыяй“.

Узбройваюцца.

Францускі марскі міністар Лантрэн азнаміў газету з сваёй новай праграмай для забеспячэньня верхаводства Францыі ў Сыродземным моры. Дзеля гэтай мэты Лантрэн патрабуе 6 новых шмблаходных крайсераў і 12 падводных лодак, апрача спаўняючых ужо службу 11 крайсераў.

Недахват харчоў у Румыніі.

„Бесарабскі Лісток“ паведамляе, што з прычыны харчовага недаквату ў буйных румынскіх цэнтрах на 20 дзён спыняецца рух па бакавых чыгунках. Харчовы недахват асабліва адчуваецца ў Бухарэсьце.

Намінуца грамадзянская вайна ў Вэнгрыі.

Венскі карэспандэнт „Дэйлі Герольд“ паведамляе ад 12-га лістапада, што ў Вэнгрыі нямінуца грамадзянская вайна. Намячаюцца дзьве групы, якія павінны будаць стаўкуца ў барацьбе за ўладу. Гэта з аднаго боку новы камандуючы войскамі ў Будапэшце ген. Лукашыц, з другога боку—Хорці. Лукашыц вядомы, як прыхільнік Габсбургскай дынастыі. Хорці жа хоча захавіць ўладу для сябе. Той факт, што Хорці прымушан згаджацца з назначэньнем Лукашыца, даказвае слабасьць Хорці. За Лукашыцам стаіць усё кадравое афіцэрства, ён мае мэтай устанавіць ваенную диктатуру. 12-га лістапада адбылася стычка, ў выніку якой 4 забіта і 19 ранена. У горадзе пануе сполах, насяленне таўпамі ўцякае з гораду, адбываюцца беспарадкі на чыгунках. У Копање кале Будапэшту 12-га лістапада адбылася рабочая маніфэстацыя з пеньнем „Інтернацыяналу“ і з чырвонымі сьцягамі.

Што робіцца на Беларусі.

Нарада сельскіх саветаў.

14-га лістапада адбылася нарада сельскіх саветаў Сеньніцкай вол. Менскага павету. Дэлегатаў прыбыло 40 чалавек. Абгаварваліся наступныя пытаньні: бягучы момант, даклад валаснога рэвалюцыйнага камітэту, зямельнага аддзелу, аддзелу народнай прасьветы, харчовае пытаньне і барацьба з дэзэртствам. Па першым пытаньні вынесена пастанова, аказаць шырокую падмогу Чырвонай арміі, а аб харчовым пытаньні пастаноўлена прыняць усе меры, каб выпаніць харчовую раскладку. Ва ўсіх разглядаемых пытаньнях дэлегаты прымалі гарачы ўдзел. Сяляне адчувалі, што яны будаўнічыя новага жыцьця. Нарада прайшла вельмі добра. Характэрна адзначыць, што рэвалюцыя прымаіся аднагалосна.

Н. В.

Барацьба з дэзэртствам.

У Станькаўскай вол. Менскага павету 21-га лістапада адбыўся мітынг, на якім прысутнічала больш 100 сялян і сялянак, на тэму: барацьба з дэзэртствам. Выступалі прыбыўшыя з гораду т. т. Лук'янчык і Радзюк, якім задаваліся пытаньні аб школах, коопэратывах, лесе. На ўсе пытаньні дадзены адказы. У канцы мітыngu аднагалосна была вынесена рэзалюцыя, ў якой гаворыцца, што дэзэртэр з'яўляюцца супольнікамі буржуазіі, і сяляне зьлікаюць, каб яны дабрахотна з'явіліся, куды пакажа Работніцка-Сялянская ўлада. Рэзалюцыя канчаецца: Няхай живе часны і сьвядомы чырвонаярмеец! Няхай живе Чырвоная армія! Сяляне засталіся здэваленымі мітынгам. Пры везеньне газеты і кніжкі былі раздадзены сялянам. Треба адзначыць, што вёскі адчувалі вядлікі брак піколаў; ня шкодзіла б нашаму нарабраўу паклапаціцца і аб школьных падручніках, а настаўнікаў паставіць у самыя-такія магчымыя варункі. Затым сяляне вельмі патрабуюць будаўлянага лесу для будоўлі хатаў. Треба раз'ясніць сялянам, як можна атрымліваць пазваленьне на вываз гэткага лесу.

Н. В.

Змаганьне з дэзэртствам.

21 лістапада ў вёсцы Дзёрнічы, Сеньніцкай вол. Менскага пав. была ўладжана гутарка для сялян. Было болей 30 чалавек. Гутарка вялася на тэму дабравольнага аўна дэзэртэраў. Сяляне абяжаліся дапамагчы ў барацьбе з дэзэртствам. Гутарку вёў тав. Зьвэраў. Раздадзены газеты.

У вёсцы Грэбэлькі гэтай-жа воласьці 21-га лістапада адбылася гутарка з сялянамі на тэму тыдзень дэзэртэра. На гутарку прыйшлі і з вёскі Шчатаўкі. Прысутных было 50 чалавек.

Таго-ж дня адбылася гутарка ў вёсцы Маляўкі гэтай-жа воласьці на тэму дабравольніцкага аўна дэзэртэраў. Было 47 чалавек. Раздадзены брашуры.

У Старасельскай вол., Менскага пав. адбыўся 21 лістапада сход сялян на тэму дабравольніцкага аўна дэзэртэраў. Прысутных было болей 300 чалавек. Прамовы гаварылі прыехаўшыя з гораду т. т. Сенька, Абаленскі і Анацэвіч. Сход вынес пастанову, ў якой сказана: прыем усе крокі дзеля выдаленьня дэзэртэраў—гэтага страшэннага хваробы. Настрой сялян вельмі добры. У вечары адбыўся спектакль, пастаўлены тымі-ж тэйшымі сіламі. Аднак трэба адзначыць, што варта выбіраць п'есы болей рэвалюцыйнага зьместу.

М. В.

Па Менску.

Да выбараў у Савет Рабочы і Чырвонаармейскіх Дэлегатаў

У працягу з 23-га па 26-га лістапада ва ўсіх арганізацыях, выключваючы саюз табачнікаў, прайшлі ў большасьці комуністы:

а) у саюзе працоўнікоў мастацтва—5 комуністаў;
а) у саюзе працоўнікоў грамадзянскага харчаваньня—8 комуністы.

Да выдаленьня бяграмацыйнага

Як мы даведаліся, пасля рэгістрацыі бяграмацыйнага пачнецца ў сьнежні мес. адчыненне вячэрніх курсаў

Харчовая справа.

„Епо“ робіць падгатоўчыя крокі дзеля таго, каб з сьнежня месяца палепшыць харчовае для савецкіх устаноў і насяленя прах павялічэньня пайкоў і інаш.